

## **ZAŁĄCZNIK 6**

# **KATALOG DZIAŁAŃ OCHRONNYCH W POSZCZEGÓLNYCH STREFACH OBIEKTU**

Niniejszy katalog działań ochronnych w poszczególnych strefach Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest zawiera opis dopuszczalnych działań związanych z ochroną ekosystemów na obszarze Puszczy Białowieskiej oraz określenie warunków, na jakich mogą być one realizowane. Zasady oraz szczegółowy opis podziału Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest na strefy, mającego na celu ochronę jego wyjątkowej uniwersalnej wartości (WUW), wraz z kompletną listą dozwolonych działań, przedstawiono w rozdziale 6.4 *Planu zarządzania Obiektem Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)*. Również w tym rozdziale zawarto opis metodyki opracowania korekty strefowania oraz charakterystykę obszarów zaliczonych do poszczególnych stref. Wewnętrzny podział na strefy służy skutecznemu zarządzaniu Obiektem. Należy postępować z najwyższą troską, aby działania prowadzone w każdej strefie gwarantowały zachowanie integralności Dobra.

Katalog działań ochronnych powstał zgodnie z zaleceniami zawartymi w *Raporcie ze wspólnej misji monitoringu reaktywnego Centrum Dziedzictwa Światowego (IUCN) do Obiektu Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” (Białoruś, Polska) w dniach 18-27 marca 2024 r.* gdzie zarekomendowano sformułowanie katalogu działań ochrony czynnej, które mogą być dopuszczone w strefie czynnej ochrony oraz warunki, na jakich należy je stosować. Opracowując niniejszy katalog uwzględniono m.in. zapisy zawarte w dokumentach: *Wniosek renomacyjny do UNESCO w sprawie wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa (2012)* oraz *Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (2024)*.

Pomimo podziału Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest na strefy i związanym z tym podziałem dozwolonych działań ochronnych, należy pamiętać, iż część ze wskazywanych rekomendacji może odnosić się do kilku stref lub całego obszaru Obiektu. Istotnym jest również fakt, iż Obiekt Białowieża Forest wraz ze znaczną częścią strefy buforowej znajduje się w obrębie obszaru Natura 2000. Jest to obszar specjalnej ochrony ptaków oraz specjalny obszar ochrony siedlisk. Wszystkie planowane działania na terenie Obiektu powinny być zgodnie z zapisami zawartymi w planach zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 wprowadzonych:

- Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 6 listopada 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 (Dz. Urz. Woj. Podl. 2015 r. poz. 3600),
- Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 18 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja w Dolinie Górnej Narwi PLH200010 (Dz. Urz. Woj. Podl. 2014 poz. 2339),
- Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 18 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Narwi PLB200007 (Dz. Urz. Woj. Podl. 2014 poz. 2338).

Dodatkowo, działania w zakresie czynnej ochrony Obiektu powinny być zgodne z zapisami w *Planie ochrony Białowieskiego Parku Narodowego*, powstałego na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 7 listopada 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Białowieskiego Parku Narodowego (Dz. U. 2014 poz. 1735).

Jednym z dokumentów określających zakres niezbędnych działań ochronnych w obrębie Obiektu jest wyżej wymieniony *Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest* (2024). W celu minimalizacji ryzyka powstania pożarów i ich rozprzestrzeniania się oraz strat cennych przyrodniczych walorów Puszczy Białowieskiej, rekomenduje się podjęcie następujących działań:

**w zakresie prewencji i zabezpieczenia przeciwpożarowego:**

- 1) prowadzenie długotrwałego monitoringu zagrożenia pożarowego Puszczy Białowieskiej uwzględniającego zachodzące zmiany klimatu i ich wpływ na efekt rozpadu drzewostanów świerkowych (martwe drewno, pokrywa trawiasta) umożliwiającego adekwatne reagowanie w funkcjonującym systemie zabezpieczenia przeciwpożarowego Puszczy;
- 2) ze względów na zapewnienie bezpieczeństwa dla sił ratowniczych na dojazdach pożarowych, obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w pasie 50 m wzdłuż dojazdów pożarowych, zgodnie z zaleceniami misji UNESCO z 2018 r.;
- 3) ze względu na bezpieczeństwo i utrzymanie dostępności obszaru Puszczy dla sił ratowniczych wykaszanie pokrywy trawiastej w pasie 2 m wzdłuż dojazdów pożarowych;
- 4) ze względu na występujące zagrożenie pożarowe stwarzane przez martwe drzewa w bliskim sąsiedztwie linii energetycznych zaleca się ich ścinanie / obalanie (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 2 i 3, a w strefie 4 w zależności od potrzeb ścinanie / obalanie z pozostawieniem na gruncie lub z zagospodarowaniem powstałej biomasy oraz zaleca się prowadzenie energetycznych linii przesyłowych pod ziemią;
- 5) w pasie szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez Zarządców Obiektu dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefie 2 i 3, a w strefie 4 w zależności od potrzeb, podyktowanych względami bezpieczeństwa, również z zagospodarowaniem powstałej biomasy;
- 6) przestrzeganie obowiązujących przepisów i instrukcji dotyczących zarządzania ruchem osób w sytuacji podwyższonego ryzyka pożarowego w okresach wzrostu stopnia zagrożenia pożarowego lasu
- 7) rozważenie możliwości rozszerzenia monitoringu presji antropogenicznej na Puszcę Białowieską, szczególnie w miejscach atrakcyjnie turystycznie i obszarów najbardziej zagrożonych pod względem pożarowym;
- 8) prowadzenie działań na rzecz rozwoju małej retencji wody, co może w pewnym stopniu i lokalnie zmniejszyć zagrożenie pożarowe;
- 9) w ramach *Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)* uzgodnić w miarę możliwości ze stroną białoruską zasady obserwacji i wykrywania pożarów w polskiej części Puszczy szczególnie w pasie przygranicznym, alarmowania o nich oraz wymiany informacji o zagrożeniach transgranicznych;
- 10) sukcesywne dostosowywanie do obowiązujących przepisów stanu dojazdów pożarowych na terenie nadleśnictw i Białowieskiego Parku Narodowego;

#### w zakresie gaszenia pożarów:

- 11) rozważenie możliwości utworzenia regionalnego punktu alarmowo-dyspozycyjnego dla polskiej części Puszczy Białowieskiej, którego zadaniem byłaby koordynacja funkcjonowania systemu ochrony przeciwpożarowej;
- 12) dostosowanie zasad dysponowania samolotów gaśniczych w zależności od warunków meteorologicznych i miejsca powstania pożaru;
- 13) dążenie do poprawy funkcjonowania oraz ujednolicenia sieci łączności radiowej dla celów ochrony przeciwpożarowej na terenie nadleśnictw i Białowieskiego Parku Narodowego;
- 14) organizowanie ćwiczeń służb ratowniczych, służby leśnej i parku narodowego oraz innych podmiotów w zakresie gaszenia pożarów lasu w Puszczy Białowieskiej;
- 15) używanie, szczególnie w rezerwatach i na terenie parku narodowego w większym zakresie sprzętu podręcznego do gaszenia pożarów pokrywy gleby na obszarach, na których przedmiotem ochrony są rośliny runa;
- 16) ograniczenie stosowania chemicznych środków gaśniczych tylko do środków biodegradowalnych i koniecznych do likwidacji pożaru, którego ugaszenie wodą jest trudne, np. pożarów podpowierzchniowych (mursz, torf), leżących kłód;
- 17) przygotowanie „strategicznych punktów czerpania wody” omówionych w rozdziale 2.6. *Planu przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (2024)* do jednoczesnego poboru wody przez więcej niż jeden pojazd gaśniczy.

#### KATALOG DZIAŁAŃ OCHRONNYCH W STREFIE 1

Obszar strefy 1, czyli strefy ochrony ścisłej, obejmuje teren położony w całości w Białowieskim Parku Narodowym (BPN), który tym samym odpowiada za realizację działań ochronnych w tym obszarze. Są one w dużym stopniu ograniczone i muszą być prowadzone zgodnie z planem ochrony parku.

##### **Na obszarze strefy 1 dopuszcza się następujące działania:**

- 1) monitorowanie stanu biotycznych i abiotycznych składników ekosystemów;
- 2) rozpoznawanie stanu i zagrożeń zasobów i składników ekosystemów;
- 3) pobieranie materiału rozmnożeniowego na potrzeby programów hodowli ex-situ i reintrodukcji gatunków o szczególnych potrzebach;
- 4) ochronę przeciwpożarową polegającą na profilaktyce – zakaz wstępu na tereny leśne oraz patrole w okresie wysokiego zagrożenia pożarowego, ustawianie tablic informacyjnych;
- 5) utrzymanie przejezdności głównych dróg i szlaków w celu zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz bezpieczeństwa osób przebywających na terenie Parku;
- 6) ochrona przed nieuprawnioną penetracją ludzką i szkodliwą działalnością;
- 7) minimalizowanie negatywnych skutków publicznego udostępniania obszaru.

## KATALOG DZIAŁAŃ OCHRONNYCH W STREFIE 2

Strefa 2, czyli ochronny częściowej I<sup>1</sup>, to obszar rezerwatów przyrody pozostających w administracji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz zarządzany przez BPN za wyjątkiem strefy ścisłej ochrony (strefa 1) oraz Rezerwatu Pokazowego i Hodowlanego Żubrów (strefa 4a).

### Działania dozwolone na obszarze strefy 2:

- 1) monitoring stanu biotycznych i abiotycznych składników ekosystemów;
- 2) rozpoznanie stanu i zagrożeń zasobów i składników ekosystemów;
- 3) działania przeciwpożarowe;
- 4) utrzymanie przejezdności głównych dróg i ciągów komunikacyjnych w celu zapewnienia bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa ludzi; remonty dróg
- 5) minimalizowanie negatywnych skutków publicznego udostępniania obszaru;
- 6) usuwanie gatunków obcych;
- 7) utrzymanie otwartych siedlisk nieleśnych poprzez koszenie, a w razie potrzeby powstrzymanie sukcesji poprzez odkrzaczanie;
- 8) prowadzenie działań na rzecz zwiększenia lokalnej retencji wód powierzchniowych poprzez ograniczanie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu wyłącznie naturalnego lokalnego materiału (np. leżących pni drzew).

## KATALOG DZIAŁAŃ OCHRONNYCH W STREFIE 3

Obszar strefy 3, czyli obszar ochrony częściowej II, obejmuje ekosystemy leśne zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, w obrębie których nie są prowadzone działania czynne. Do tej strefy zaliczone zostały m.in. drzewostany ponad 100-letnie, drzewostany pionierskie z dominującą brzozą i osiką, a także strefy ochronne wybranych gatunków wyznaczone przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku.

### Na obszarze strefy 3 dopuszcza się następujące działania:

- 1) monitoring stanu biotycznych i abiotycznych składników ekosystemów;
- 2) rozpoznanie stanu i zagrożeń zasobów i składników ekosystemów;
- 3) pobieranie materiału rozmnożeniowego generatywnego i wegetatywnego do programów hodowli ex-situ i reintrodukcji gatunków o specjalnych potrzebach;
- 4) działania przeciwpożarowe;
- 5) utrzymanie przejezdności głównych dróg i ciągów komunikacyjnych w celu zapewnienia bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa ludzi; remonty dróg
- 6) zabezpieczenie przed nieuprawnioną penetracją ludzką i szkodliwą działalnością;
- 7) usuwanie gatunków obcych;

---

<sup>1</sup> Zgodnie z przyjętą nomenklaturą we Wniosku renomacyjnym

- 8) prowadzenie polowań i działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych;
- 9) utrzymanie otwartych siedlisk nieleśnych poprzez koszenie,
- 10) prowadzenie działań na rzecz zwiększenia lokalnej retencji wód powierzchniowych poprzez ograniczanie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu wyłącznie naturalnego lokalnego materiału (np. leżących pni drzew);
- 11) sukcesywne likwidowanie istniejących grodzień upraw leśnych.

#### KATALOG DZIAŁAŃ OCHRONNYCH W STREFIE 4

Strefa 4, podzielona na trzy podstrefy, tj.:

- 4a: podstrefę aktywnej ochrony gatunków i siedlisk;
- 4b: podstrefę aktywnej przebudowy drzewostanów;
- 4c: podstrefę biernej przebudowy drzewostanów.

Są to obszary zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (obszary kulturowe, które nie zostały zaliczone do strefy 2, tereny objęte czynną ochroną według Planu ochrony Natura 2000 oraz drzewostany, których stan nie pozwala na zakwalifikowanie ich obecnie do strefy 3) oraz Białowiecki Park Narodowy (Rezerwat Pokazowy i Hodowlany Żubrów). Do strefy 4 zaliczono również pas graniczny, w obrębie którego w związku z bieżącą sytuacją geopolityczną działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa kraju prowadzi Straż Graniczna oraz Wojsko Polskie.

#### **W podstrefie 4a dozwolone są następujące działania ochronne:**

- 1) działania na rzecz ochrony gatunków i siedlisk:
  - łąki, pastwiska, składnice drzewna, poletka łowieckie – utrzymywanie w odpowiednim stanie przez odkrzaczanie, koszenie i inne niezbędne zabiegi,
  - stanowiska leńca bezpodkwiatkowego – działania zgodnie z Planem ochrony dla obszaru Natura 2000,
  - stanowiska sasanki – – działania zgodnie z Planem ochrony dla obszaru Natura 2000.
- 2) działania w obrębie innych powierzchni technicznych: pas graniczny, parkingi, drogi, obiekty turystyczne, plantacje choinkowe, tereny zabudowane, urządzenia wodne, linie energetyczne i inne powierzchnie
  - działania związane z utrzymaniem i zapewnieniem funkcjonalności znajdujących się tam obiektów, zgodnie z ich przeznaczeniem.
- 3) monitoring środowiska, w tym monitoring zagrożeń powodowanych przez czynniki, które mogą zakłócić przebieg procesów przyrodniczych lub zagrazić trwałości ekosystemów;
- 4) tworzenie banków nasion i banków genów ex-situ oraz czystych kultur gatunków grzybów;
- 5) ochrona przed szkodami powodowanymi przez czynniki zewnętrzne oraz ograniczanie ich skutków;
- 6) wspieranie nieleśnych zbiorowisk roślinnych poprzez koszenie lub wypas dostosowany do typu zbiorowisk roślinnych i właściwości biologicznych gatunków będących przedmiotem ochrony;
- 7) usuwanie gatunków inwazyjnych i obcego pochodzenia, zagrażających przedmiotom ochrony;

- 8) prowadzenie polowań i działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych;
- 9) utrzymanie przejezdności dróg i szlaków komunikacyjnych, remonty dróg;
- 10) ochrona gruntów porolnych poprzez zachowanie tradycyjnego i ekstensywnego sposobu ich użytkowania;
- 11) czynna ochrona zwierząt, grzybów i roślin;
- 12) prowadzenie działań na rzecz zwiększenia lokalnej retencji wód powierzchniowych poprzez ograniczanie spływu powierzchniowego bazując w możliwie dużym stopniu na wykorzystaniu naturalnego lokalnego materiału (np. leżących pni drzew);
- 13) pobieranie materiału rozmnożeniowego generatywnego i wegetatywnego do programów hodowli ex-situ i reintrodukcji gatunków o specjalnych potrzebach.

W strefie 4b dozwolone są następujące działania:

- 1) rozrzedzanie monokultur drzew iglastych posadzonych na siedliskach lasów liściastych - selektywne usuwanie drzew iglastych;
- 2) działania dozwolone na powierzchniach z drzewostanem w wieku od 0 do 20 lat:
  - na obszarach upraw: koszenie nadmiernie rozwijającej się roślinności, czyszczenia wczesne polegające na łamaniu krzewów i innych drzew, zagłuszających pożądane gatunki;
  - w młodnikach działania o charakterze czyszczeń wczesnych i późnych. Zabiegi ukierunkowane na regulację składów gatunkowych (promowanie gatunków liściastych) oraz kształtowanie odporności i stabilności drzewostanu poprzez utrzymywanie odpowiedniego zagęszczenia (zwarcia) drzew. Zabieg nakierunkowany na kształtowanie możliwie urozmaiconego składu gatunkowego, zróżnicowanej struktury przestrzennej. Ten zakres działań może być realizowany poza okresem lęgowym ptaków (w okresie od początku września do końca lutego).
- 3) działania dozwolone na powierzchniach z drzewostanem sztucznego pochodzenia w wieku 21 i więcej lat (w zależności od fazy rozwojowej lasu, realizowane są poza okresem lęgowym ptaków, tj. od 1 września do końca lutego):
  - w młodszych drzewostanach, etap czyszczeń późnych i trzebieży wczesnej (w wieku do około 40 – 50 lat): usuwanie pojedynczych drzew w celu poprawy warunków świetlnych, kształtowania odporności i stabilności lasu oraz regulacji składu gatunkowego (eliminacja gatunków niewłaściwych ekologicznie dla siedliska, regulacja udziału poszczególnych gatunków). Szczególnie na siedliskach lasu świeżego i lasu mieszanego świeżego ograniczenie udziału drzew iglastych. Kształtowanie możliwie zróżnicowanej struktury przestrzennej (w trakcie zabiegów nie usuwa się drzew martwych, dziuplastych, domieszek biocenotycznych, z owocnikami grzybów, o ile nie stanowią zagrożenia).
  - w starszych drzewostanach zabiegi o charakterze trzebieży późnych i przekształceniowych:
    - na siedliskach borowych – kształtowanie odporności i stabilności lasu, promowanie domieszek liściastych, tworzenie zróżnicowanej struktury

przestrzennej, inicjowanie podokapowych odnowień, wspieranie pojawiających się spontanicznie odnowień - nalotów i podrostów;

- na siedliskach lasowych – ograniczanie udziału gatunków iglastych, kształtowanie zróżnicowanej struktury w jednolitych drzewostanach, w tym kształtowanie złożonej struktury pionowej, inicjowanie odnowień naturalnych stopniowe odsłanianie pojawiających się nalotów i podrostów oraz wcześniej założonych gniazd.

W trakcie zabiegów nie usuwa się drzew martwych, dziuplastych, domieszek biocenotycznych, z owocnikami grzybów (jeśli nie stanowią zagrożenia), drzew w wieku ponad 100 lat.

- 4) działania aktywne polegające na wsparciu młodego pokolenia właściwego dla siedliska, dotyczy powierzchni sztucznie odnowionych, a w szczególności zalesień na gruntach porolnych. Promowanie właściwych gatunków dla siedlisk, z możliwością sztucznego uzupełnianie odnowień naturalnych brakującymi gatunkami;
- 5) pielęgnacja pod kątem regulacji składu gatunkowego właściwego dla siedliska z położeniem nacisku na pozostawienie gatunków biocenotycznych;
- 6) monitoring środowiska, w tym monitoring zagrożeń powodowanych przez czynniki, które mogą zakłócić przebieg procesów przyrodniczych lub zagrozić trwałości ekosystemów;
- 7) tworzenie banków nasion i banków genów ex-situ oraz czystych kultur gatunków grzybów;
- 8) ochrona przed szkodami powodowanymi przez czynniki zewnętrzne oraz ograniczanie ich skutków;
- 9) ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej i genetycznej ekosystemów, w tym utrzymywanie populacji gatunków wymagających specjalnych zabiegów pielęgnacyjnych ochrony czynnej;
- 10) usuwanie gatunków inwazyjnych i obcego pochodzenia, zagrażających przedmiotom ochrony;
- 11) prowadzenie polowań i działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych;
- 12) utrzymanie przejezdności dróg i szlaków komunikacyjnych, remonty dróg;
- 13) czynna ochrona zwierząt, grzybów i roślin;
- 14) prowadzenie działań na rzecz zwiększenia lokalnej retencji wód powierzchniowych poprzez ograniczanie spływu powierzchniowego bazując w możliwie dużym stopniu na wykorzystaniu naturalnego lokalnego materiału (np. leżących pni drzew).

W strefie 4c dozwolone są następujące działania:

- 1) ochrona spontanicznie pojawiających się gatunków liściastych;
- 2) monitoring środowiska, w tym monitoring zagrożeń powodowanych przez czynniki, które mogą zakłócić przebieg procesów przyrodniczych lub zagrozić trwałości ekosystemów;
- 3) ochrona przed szkodami powodowanymi przez czynniki zewnętrzne oraz ograniczanie ich skutków;
- 4) utrzymanie przejezdności dróg i szlaków komunikacyjnych, remonty dróg;
- 5) tworzenie banków nasion i banków genów ex-situ oraz czystych kultur gatunków grzybów;
- 6) usuwanie gatunków inwazyjnych i obcego pochodzenia, zagrażających przedmiotom ochrony;
- 7) prowadzenie polowań i działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych;

- 8) prowadzenie działań na rzecz zwiększenia lokalnej retencji wód powierzchniowych poprzez ograniczanie spływu powierzchniowego bazując w możliwie dużym stopniu na wykorzystaniu naturalnego lokalnego materiału (np. leżących pni drzew);
- 9) sukcesywne likwidowanie istniejących grodzień upraw leśnych.

## STREFA BUFOROWA

**W strefie buforowej obejmującej siedliska leśne dozwolone są następujące działania ochronne:**

- 1) monitoring środowiska, w tym monitoring zagrożeń powodowanych przez czynniki, które mogą zakłócić przebieg procesów przyrodniczych lub zagrozić trwałości ekosystemów;
- 2) tworzenie banków nasion i banków genów ex-situ oraz czystych kultur gatunków grzybów;
- 3) ochrona przed szkodami powodowanymi przez czynniki zewnętrzne oraz ograniczanie ich skutków;
- 4) spowolnienie i zatrzymanie odpływu wód powierzchniowych w celu zwiększenia zdolności retencyjnych ekosystemów;
- 5) ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej i genetycznej ekosystemów, w tym utrzymanie populacji gatunków wymagających specjalnych zabiegów pielęgnacyjnych ochrony czynnej;
- 6) wspieranie nieleśnych zbiorowisk roślinnych poprzez koszenie lub wypas dostosowany do typu zbiorowisk roślinnych i właściwości biologicznych gatunków będących przedmiotem ochrony;
- 7) usuwanie gatunków inwazyjnych i obcego pochodzenia zagrażających przedmiotom ochrony;
- 8) utrzymanie przejezdności dróg i szlaków komunikacyjnych, remonty dróg;
- 9) ochrona gruntów porolnych poprzez zachowanie tradycyjnego i ekstensywnego sposobu ich użytkowania;
- 10) czynna ochrona zwierząt, grzybów i roślin;
- 11) sanitarna wycinka drzew i trzebieże;
- 12) gospodarka łowiecka;
- 13) prowadzenie działań na rzecz zwiększenia lokalnej retencji wód powierzchniowych (rozwój retencji naturalnej).

Sposób funkcjonowania i zagospodarowania strefy buforowej poza lasami określają gminne plany zagospodarowania przestrzennego, przy opracowywaniu których kierowano się zasadą zrównoważonego rozwoju regionu. Niniejszy dokument nie wprowadza dodatkowych ograniczeń w tym zakresie.